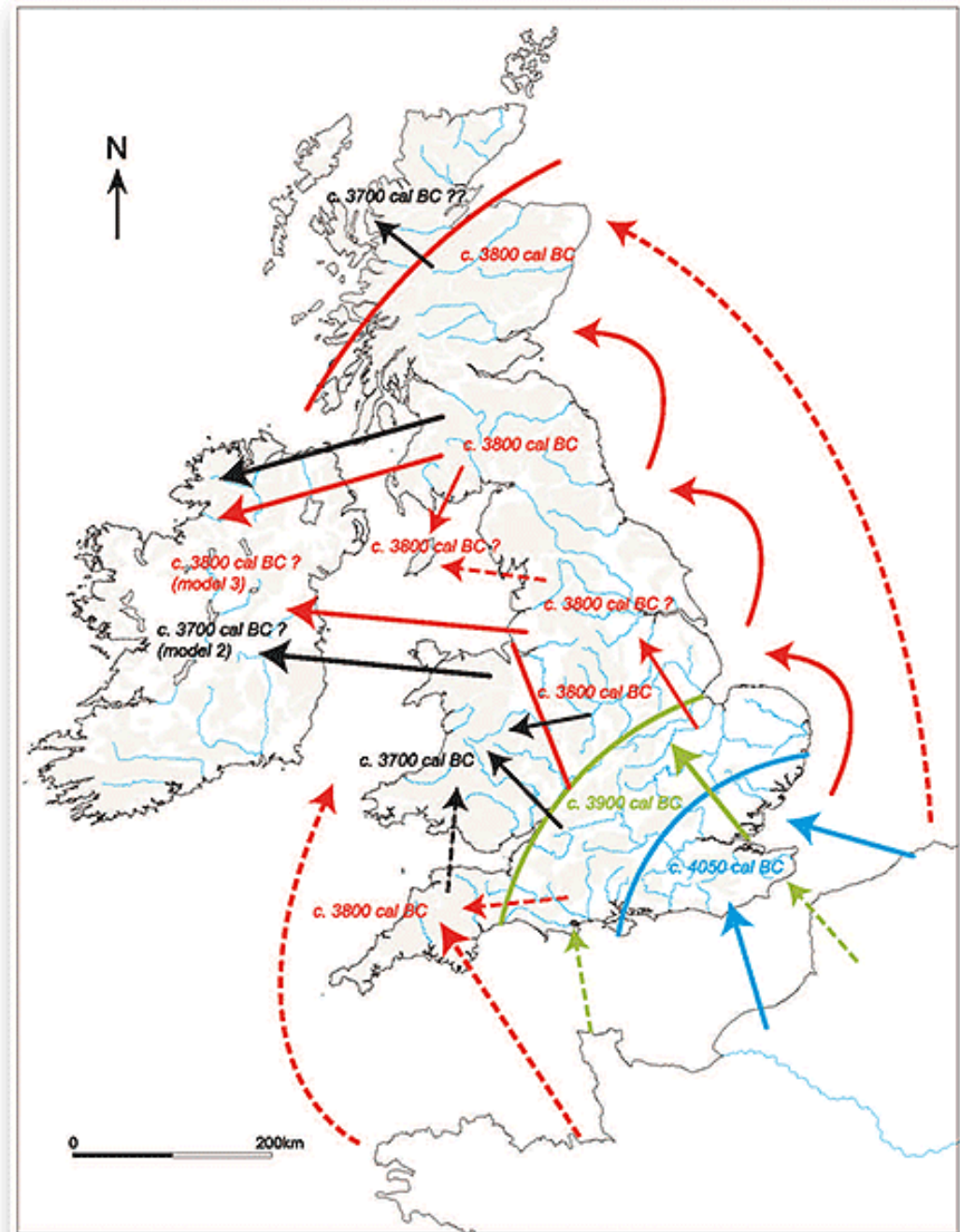

Neolit Britských ostrovů

Jan Kolář

Neolit Velké Británie

Neolit - periodizace

	keramika	BI, ŠI	stavby	pohřbívání
Starší neolit 4000-3000 BC	kulaté podstavy většinou nezdobená,	BI sekery, silicitové sekery, listovité hroty šípů	Cursus, causewayed enclosures	Dlouhé mohyly, komorové hrobky
Mladší neolit 3000-2500/2200 BC	Kulaté podstavy častěji zdobená (Peterborough), ploché podstavy (Grooved Ware)	Sekery, asymetrické a příčné hroty šípů, bulavy	Henge, kruhy, palisádová ohrazení, pozdní cursus,	Rané kruhové mohyly

	keramika	BI, ŠI	stavby	pohřbívání
Starší neolit 4000-34/3300 BC	Regionální styly ker. s kulatými podst.	Omezená cirkulace seker	Causewayed enclosures	První mohyly a komorové hrobky
Střední neolit 34/3300-30/2900 BC	Kulaté podstavy (Peterborough), Orkneje – Grooved Ware		Nejvíce causewayed enclosures	Komorové hrobky zejm. na S, první kruhové mohyly
Mladší neolit 30/2900-25/2200 BC	Konec Peterborough, rozvoj Grooved Ware + BB		Henge + kamenné a dřevěnné struktury uvnitř, některé cursus, kamenné řady, avenue	Individuální K a Ž hroby

Přechod mezolit - neolit

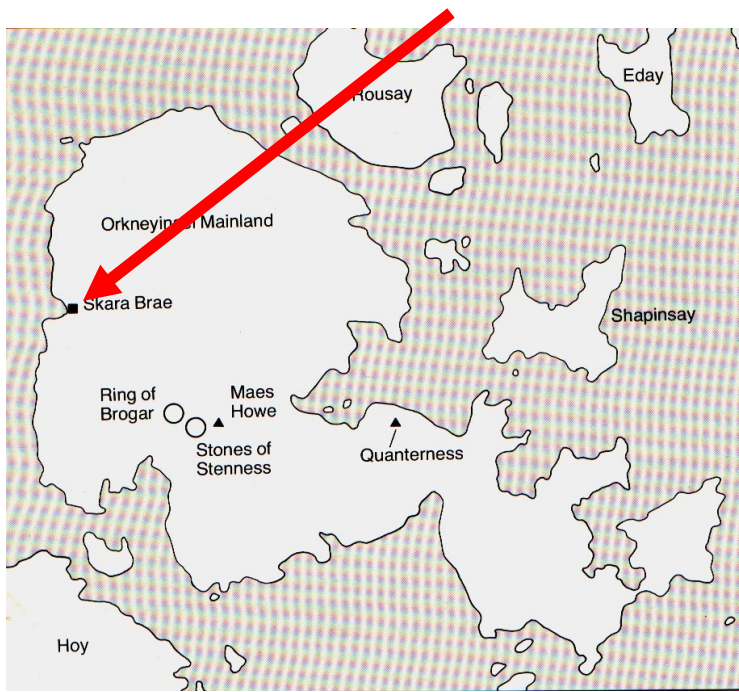
- Star Carr (Anglie) – nejstarší mezolitická lokalita v Evropě (8552-7552 cal. BC, 9243-8836 cal. BC)
- Mount Sandel (Irsko) – nejstarší mezol. lokalita v Irsku, 7000 BC, dříve se předpokládalo, že zde mezol. lovci a sběrači žili až mnohem později
- 1. doklady obydlí z britských ostrovů - chaty z tyček ve tvaru stanu a jurty, střechy pokryté kůrou
- Lov a rybolov: divoká prasata, úhoř a losos
- Sběr: lískové ořechy
- Adopce neolitické materiální kultury a subsistence domorodými mezolitci – vytvoření nového pohledu na svět
- Ze začátku i kontinuita v sídelní mobilitě
- Udržení krajiny se jmény míst, cestami, orientačními body
- Experimenty s pěstováním
- Mobilní mezolit – mobilní neolit?

Neolit GB – sídliště a obytné areály

- Pravoúhlé struktury sloupových jam – do 10 m
- na severu kamenné podezdívky – obdélné-kruhové (nedostatek dřeva)
- Bez dlouhých domů tradice LBK
- Většinou jen jámy a koncentrace artefaktů
- Osídlení bylo založeno na mobilitě, případně na krátkodobém usazování
- Např. Loch Olabhat, Skara Brae, Barnhouse

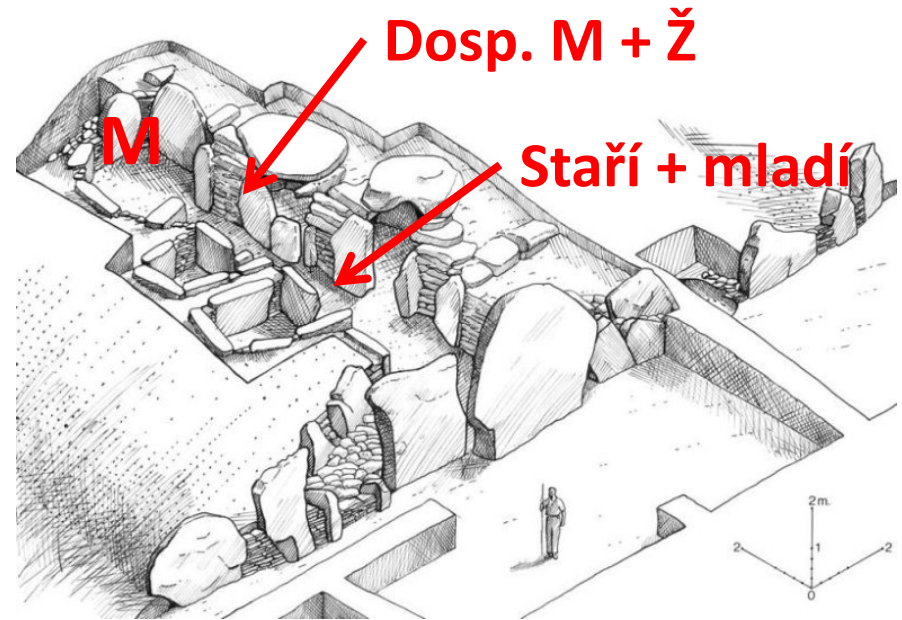

Skara Brae (Orkneje)

Neolit GB – hroby – monumenty předků

- Postupný přechod od kolektivního k individuálnímu pohřbívání
- Dlouhé mohyly + komorové hrobky – primární i sekundární depozice ostatků
 - Časté přestavby/dostavby
- Od středního neolitu – více jednotlivých hrobů pod mohylami nebo v malých ohrazeních
- KZP – pokračování místních tradic v pohřebním ritu
- Lidské ostatky i v příkopech nebo jiných jámách (Hambleton Hill – 70 jedinců)
- Reprezentace konceptu minulosti
- Přechod od ideje obecných předků k pamatovaným genealogiím

West Kennet long barrow

Obecně málo hrobových přídavků

Neolit GB – ohrazení

- Nová myšlenka ohrazení prostoru
- **Enclosures:**
 - Přerušované příkopy s vnitřními valy nedefenzivního charakteru, někdy palisády
 - Nejedná se o sídliště – slavnosti spojené se sociálním světem, předky, sousedy
 - Depozice množství zvířecích kostí
 - Např. Windmill Hill (průměr 350 m), Hambledon Hill
- **Cursus** – lineární útvary s příkopy a valy (Dorset cursus – 1 km)
- 3000 BC – konec causewayed enclosures – stavěny spíše avenues, kruhy, cursus

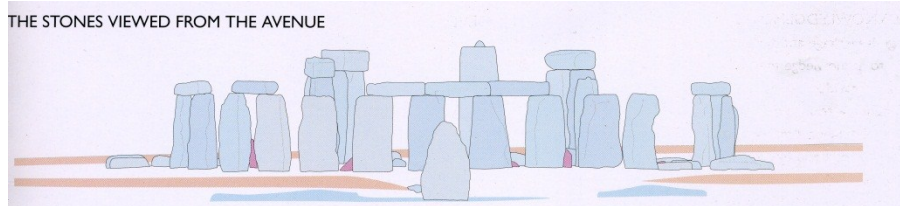
- Tradice ohrazení – **henge**
- Formalizace
- Na nových místech i doplnění již existující rituální krajiny (Avebury)
- Avebury, Durrington Walls

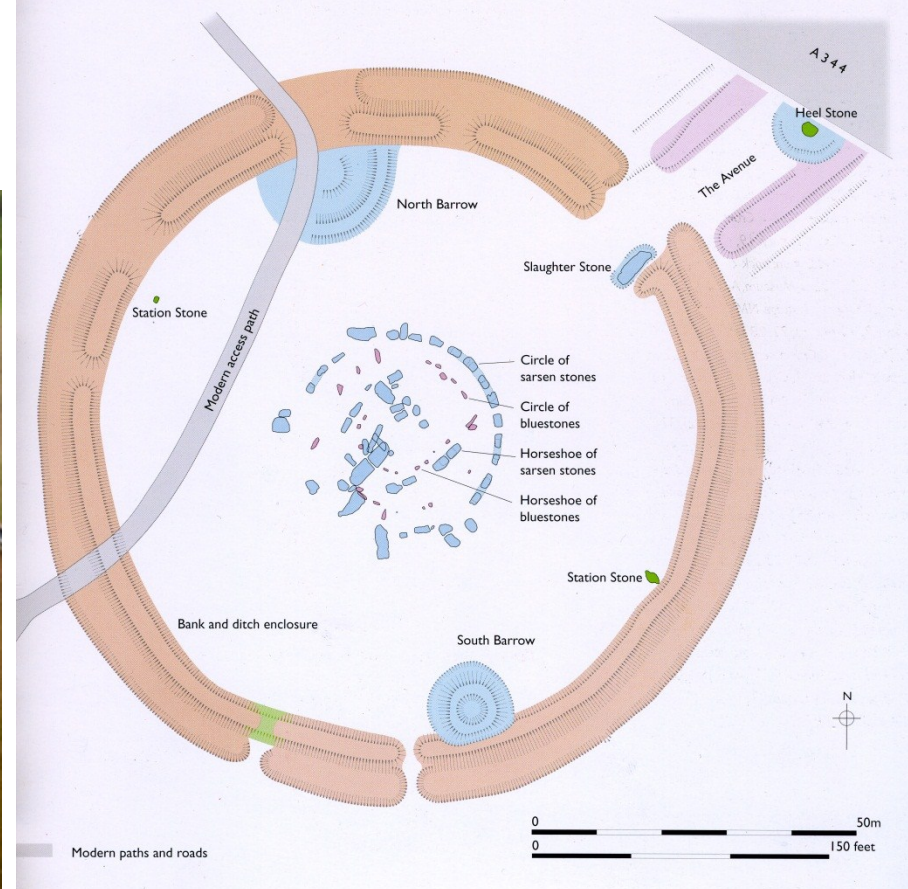
Stonehenge

THE STONES VIEWED FROM THE AVENUE

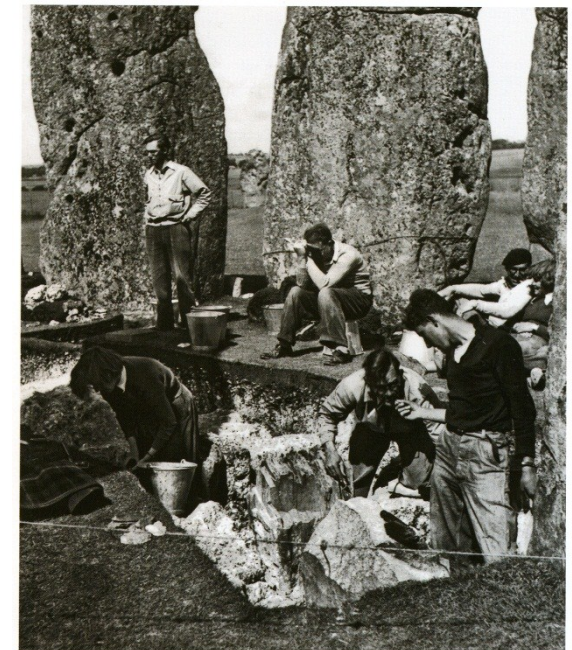
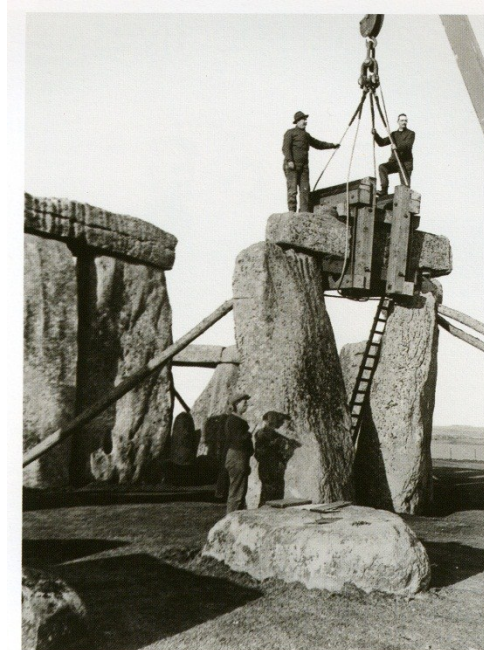

PRESENT DAY STONEHENGE

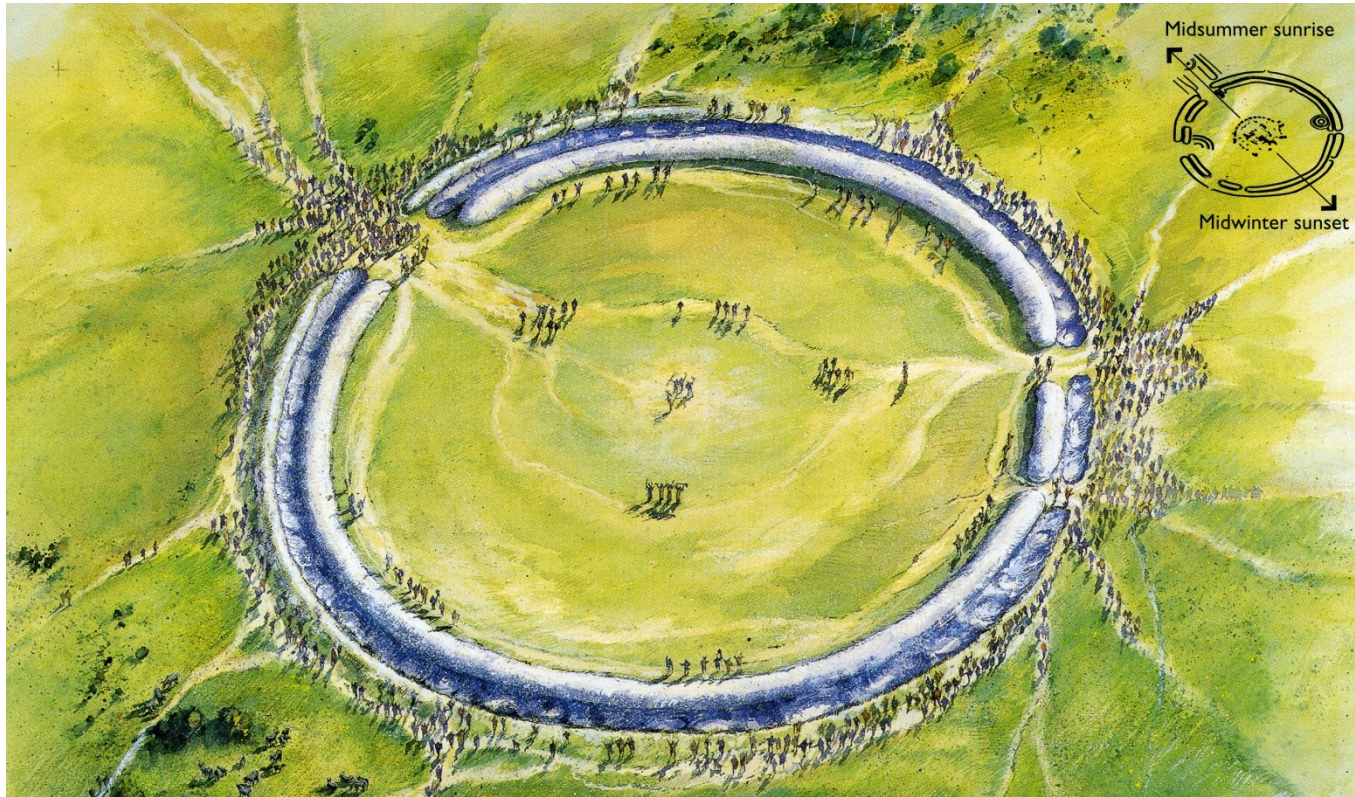

Stonehenge – výzkumy

- Pády některých kamenů – restaurační práce a archeologické výzkumy
- Od 1919 – plukovník William Hawley – archeologický výzkum + usazení nestabilních kamenů do betonu; jeho výsledky nikdy neanalyzovány, nepublikovány
- 1950 – 1964 – prof. **Richard Atkinson, Stuart Piggot, J. F. S. Stone** – 1. 14C vzorek z lokality (1950)
- **1995 – první publikace z výzkumů 20. století (!!!)**

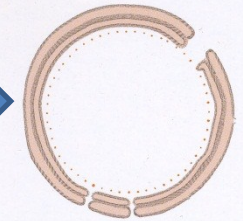
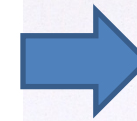
Stonehenge - vývoj 3000 – 2920 BC

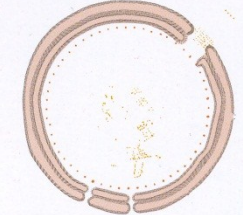
- kruhový příkopový areál (příkop + val), 2 jisté vchody – astronomicky orientované na Slunce
- Val – nejdůležitější část – možná i 2 m
- Stavba – **projev komunitního úsilí** – různé části příkopu – různé skupiny lidí

THE DEVELOPMENT OF STONEHENGE

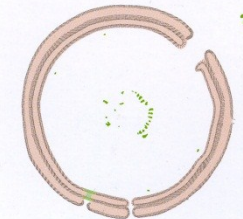
— The first Stonehenge, about 3000–2920 BC

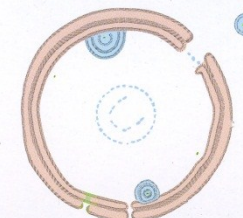
— The timber phase, about 2900–2600 BC

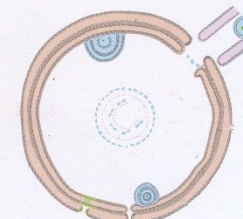
— The early stone phase, about 2550 BC

— The late stone phase, about 2300 BC

— The final stone phase, between 2280 and 1930 BC

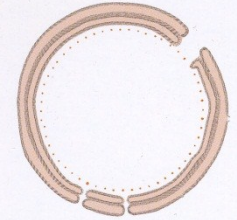
Stonehenge - vývoj 2900 – 2600 BC

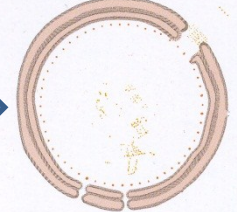
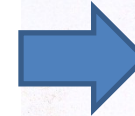
- tzv. **dřevěná fáze** – 56 sloupových jam po obvodu
- několik řad kůlů v hlavním vchodu + kůly od vedlejšího vchodu do středu
- Možné dřevěné stavby uprostřed zničeny nejspíše později
- Sloužil jako **pohřebiště** – více než 50 kremací vně kruhového areálu, i v částečně zaplněném příkopu; kremace přímo na místě, až 240 osob

THE DEVELOPMENT OF STONEHENGE

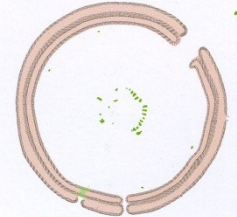
 The first Stonehenge, about 3000–2920 BC

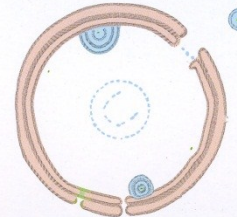
 The timber phase, about 2900–2600 BC

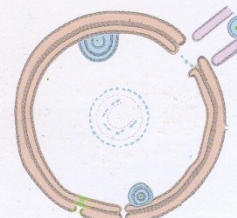
 The early stone phase, about 2550 BC

 The late stone phase, about 2300 BC

 The final stone phase, between 2280 and 1930 BC

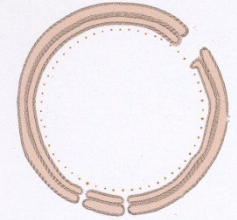
Stonehenge - vývoj Kolem 2550 BC

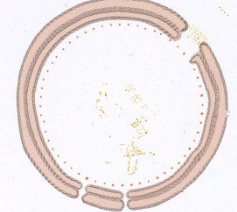
- **Raná kamenná fáze**
- Dopravení **Sarsen stones** (30 km; Marlborough Downs) a **blue stones** (240 km; Wales) – postaveny v místech, kde již dřevěné struktury nebyly
- **Využití suroviny z Walesu** – přenesení podobného již kdysi stojícího kruhu?
- Pouze krátká fáze – kamenné bloky přemístěny a jejich jámy zasypány

THE DEVELOPMENT OF STONEHENGE

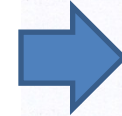
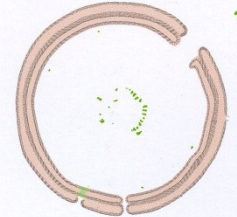
 The first Stonehenge, about 3000–2920 BC

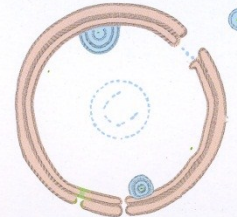
 The timber phase, about 2900–2600 BC

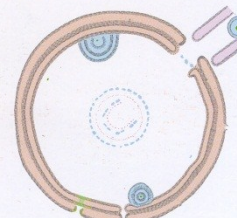
 The early stone phase, about 2550 BC

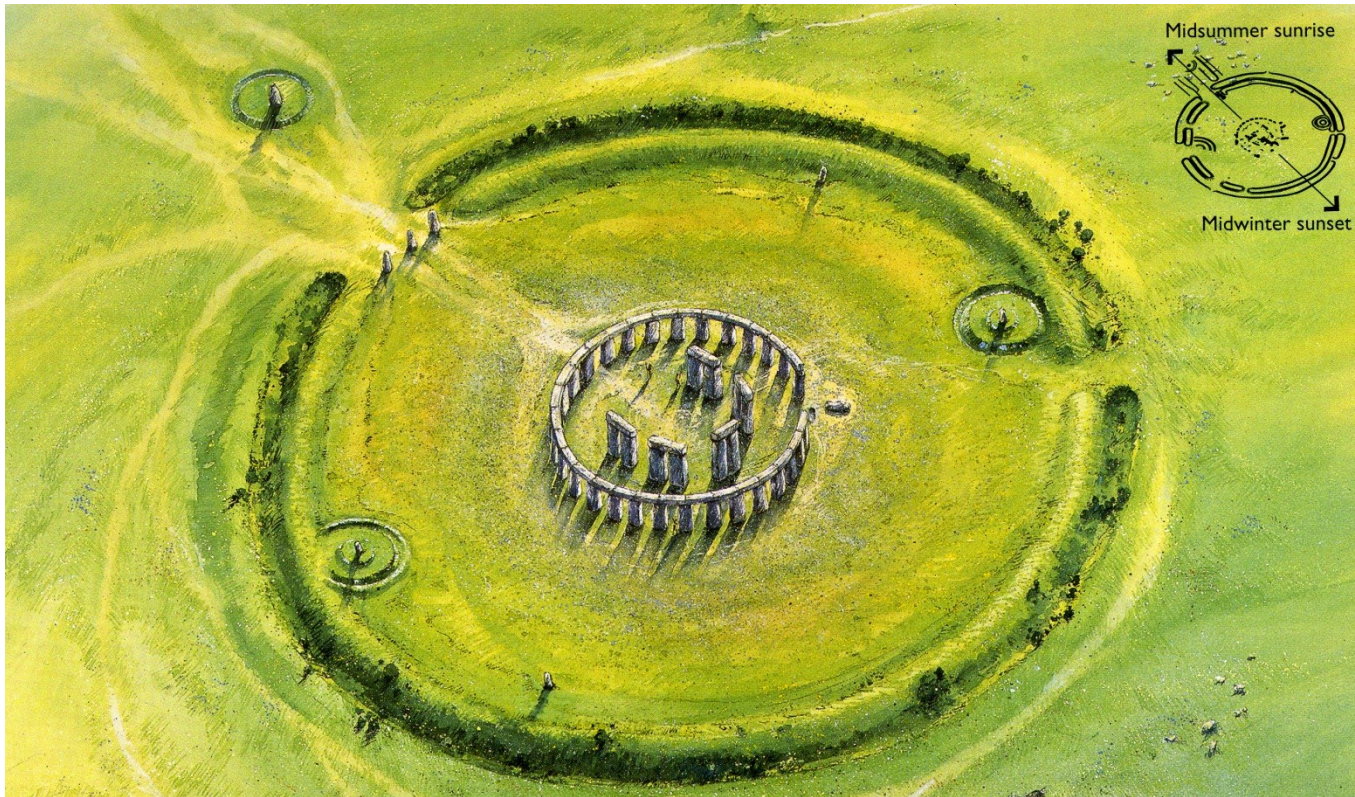
 The late stone phase, about 2300 BC

 The final stone phase, between 2280 and 1930 BC

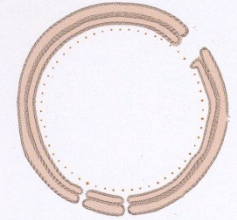
Stonehenge - vývoj Kolem 2300 BC

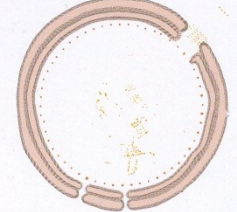
- **Pozdní kamenná fáze**
- Přidány malé mohyly, příp. příkopy k některým jednotlivým kamenům; 3 kameny do hlavního vchodu
- 75 „Sarsen stones“ – tvoří kruh a podkovu tzv. trilithonů (2440 – 2100 BC) – nejisté dokončení
- Předchozí struktury z „blue stones“ odstraněny

THE DEVELOPMENT OF STONEHENGE

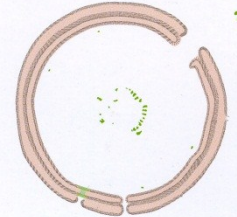
 The first Stonehenge, about 3000–2920 BC

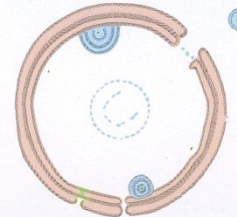
 The timber phase, about 2900–2600 BC

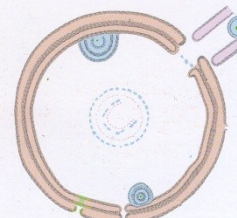
 The early stone phase, about 2550 BC

 The late stone phase, about 2300 BC

 The final stone phase, between 2280 and 1930 BC

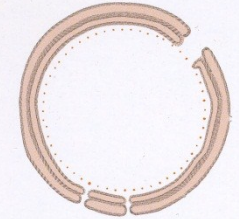
Stonehenge – vývoj – 1930 BC

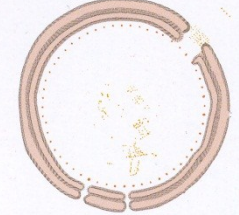
- Obnovena linie kamenů u hlavního vchodu + Avenue
- Dvnitř přidány 2 kruhy/ovály z 60 „blue stones“, z vnitřního bylo později odstraněno 19 kamenů – vytvoření další podkovy
- „Altar Stone“ – stál/ležel – poslední stavební akce

THE DEVELOPMENT OF STONEHENGE

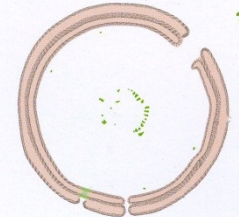
 The first Stonehenge, about 3000–2920 BC

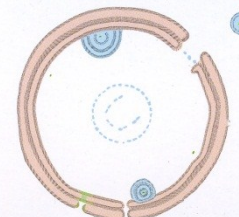
 The timber phase, about 2900–2600 BC

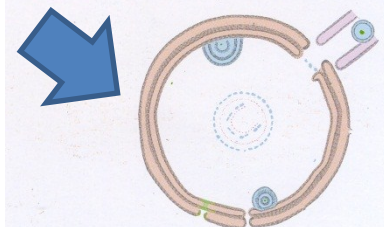
 The early stone phase, about 2550 BC

 The late stone phase, about 2300 BC

 The final stone phase, between 2280 and 1930 BC

Stonehenge – vývoj – nový projekt M. Parker Pearson

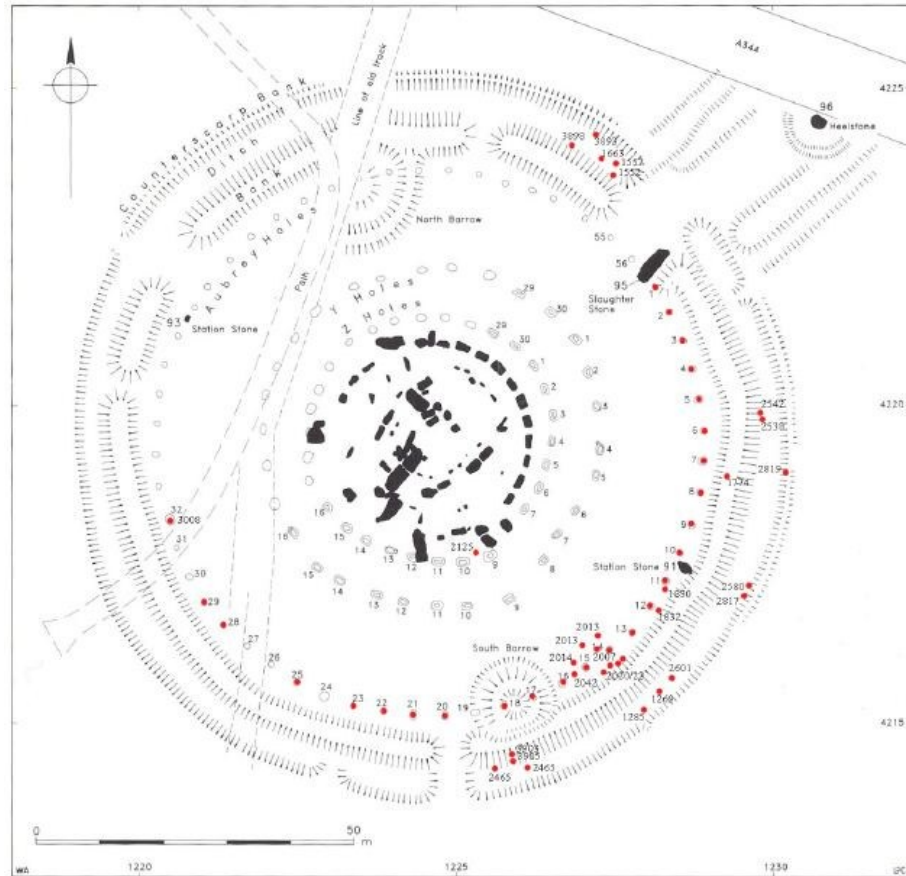

Figure 2. Plan of Stonehenge, showing the Aubrey Holes (outer perimeter), the bluestones (both in black; the bluestones are the smaller stones) and the sarsens, with finds of human bone marked as black spots (from Cleal et al. 1995: Figure 250; copyright of English Heritage).

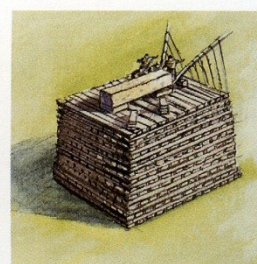
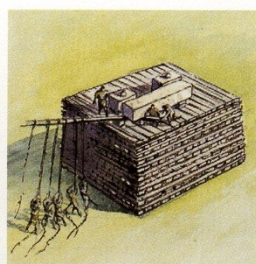
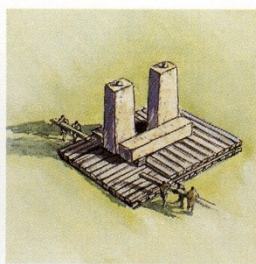
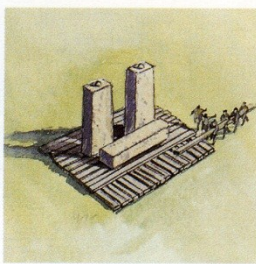
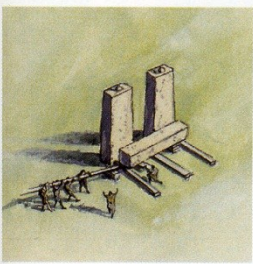
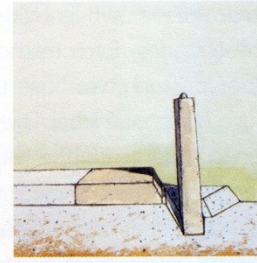
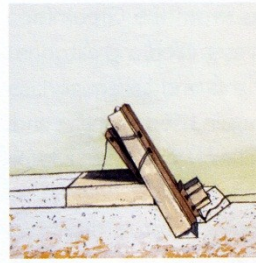
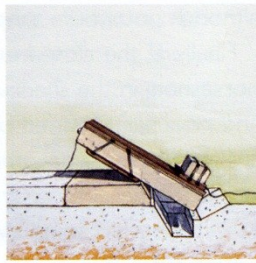
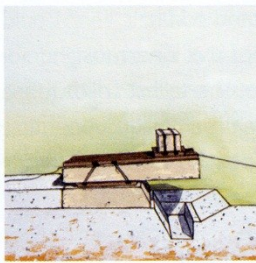
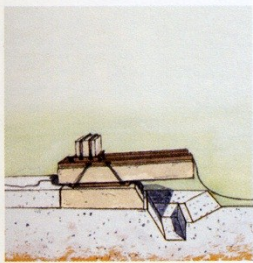
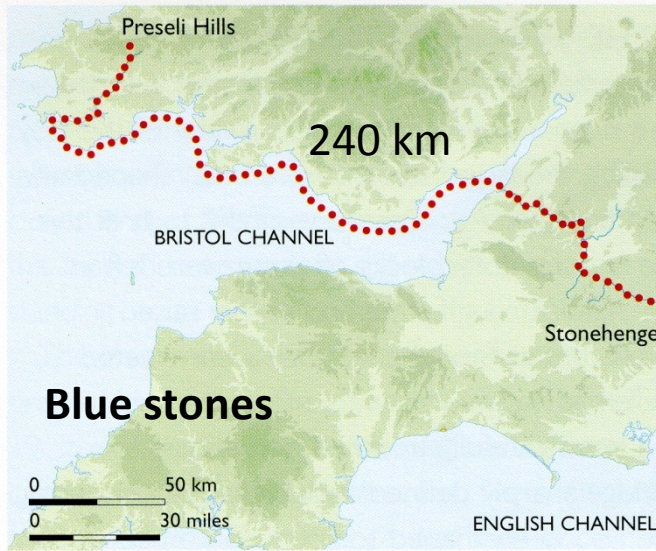
Revised scheme (this paper & Parker Pearson *et al.* 2007)

3015–2935 cal BC	Stage 1	Bluestones in Aubrey Holes, henge ditch & bank, timber posts, cremation burials
c. 2900–2600 cal BC	Stage 2	Bluestones re-arranged in an arc, with timber passageway, timber post arc and large house/hall on south side, cremation burials
2580–2470 cal BC	Stage 3	Sarsen circle & trilithons, banked & ditched avenue, timber posts, Station Stones, Heel Stone, Slaughter Stones (bluestones presumably re-arranged among sarsens), cremation burials
2450–2210 cal BC	Stage 4	Large pit in centre of Stonehenge, features on west side of stone circle, 'Stonehenge Archer' burial
2270–2020 cal BC	Stage 5	Bluestones re-arranged in central oval
2210–1930 cal BC	Stage 6	Bluestones re-arranged in central horseshoe
2020–1740 cal BC	Stage 7	Z Holes
1630–1520 cal BC	Stage 8	Y Holes

Parker Pearson, M., Cleal, R., Marshall, P., Needham, S., Pollard, J., Richards, C., Ruggles, C., Sheridan, A., Thomas, J., Tilley, C., Welham, K., Chamberlain, A., Chenery, C., Evans, J., Knüsel, C., Linford, N., Martin, L., Montgomery, J., Payne, A., Richards, M., 2007. The Age of Stonehenge. *Antiquity* 81, 617–639.

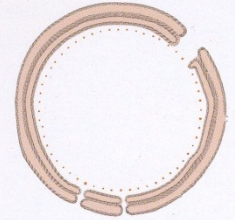
Parker Pearson, M., Chamberlain, A., Jay, M., Marshall, P., Pollard, J., Richards, C., Thomas, J., Tilley, C., Welham, K., 2009. Who was buried at Stonehenge? *Antiquity* 83, 23–39.

Stonehenge – stavba a doprava

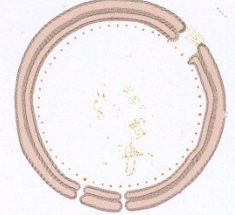

THE DEVELOPMENT OF STONEHENGE

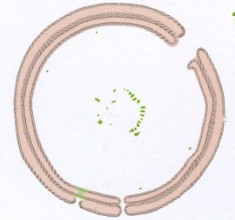
The first Stonehenge, about 3000–2920 BC

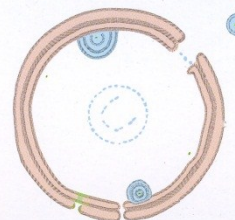
The timber phase, about 2900–2600 BC

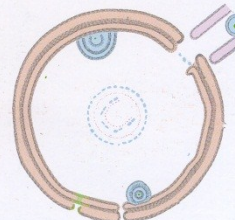
The early stone phase, about 2550 BC

The late stone phase, about 2300 BC

The final stone phase, between 2280 and 1930 BC

Craig Rhos-y-felin (Wales)

- Blue stones
- Přirozeně štěpící se surovina
- Sídlní aktivity již v mezolitu, těžební aktivity v neolitu i době bronzové
- Identita, migrující skupiny

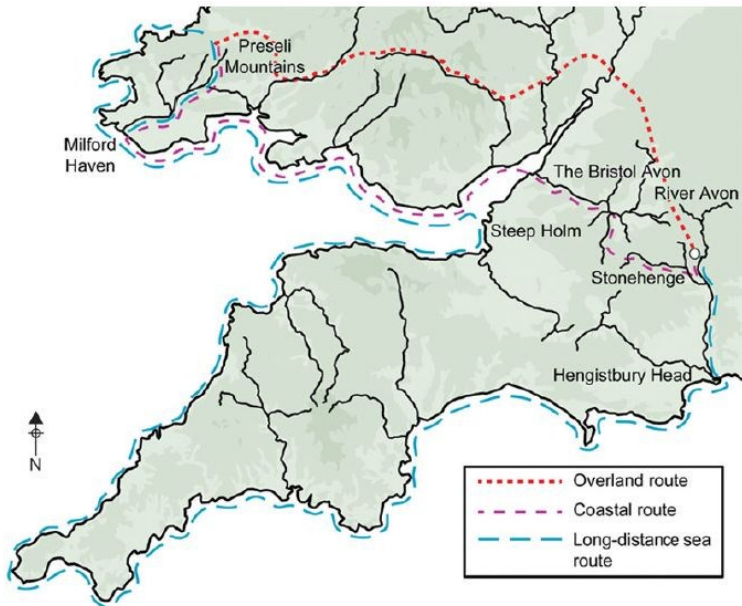

Figure 13. Hypothesised routes for the bluestones to be moved to Stonehenge; the land route is suggested as the most probable; drawn by Irene Deluis.

Parker Pearson, M., Bevins, R., Ixer, R., Pollard, J., Richards, C., Welham, K., Chan, B., Edinborough, K., Hamilton, D., Macphail, R., Schlee, D., Schwenninger, J.-L., Simmons, E., Smith, M., 2015. Craig Rhos-y-felin: a Welsh bluestone megalith quarry for Stonehenge. *Antiquity* 89, 1331–1352. doi:10.15184/aqy.2015.177

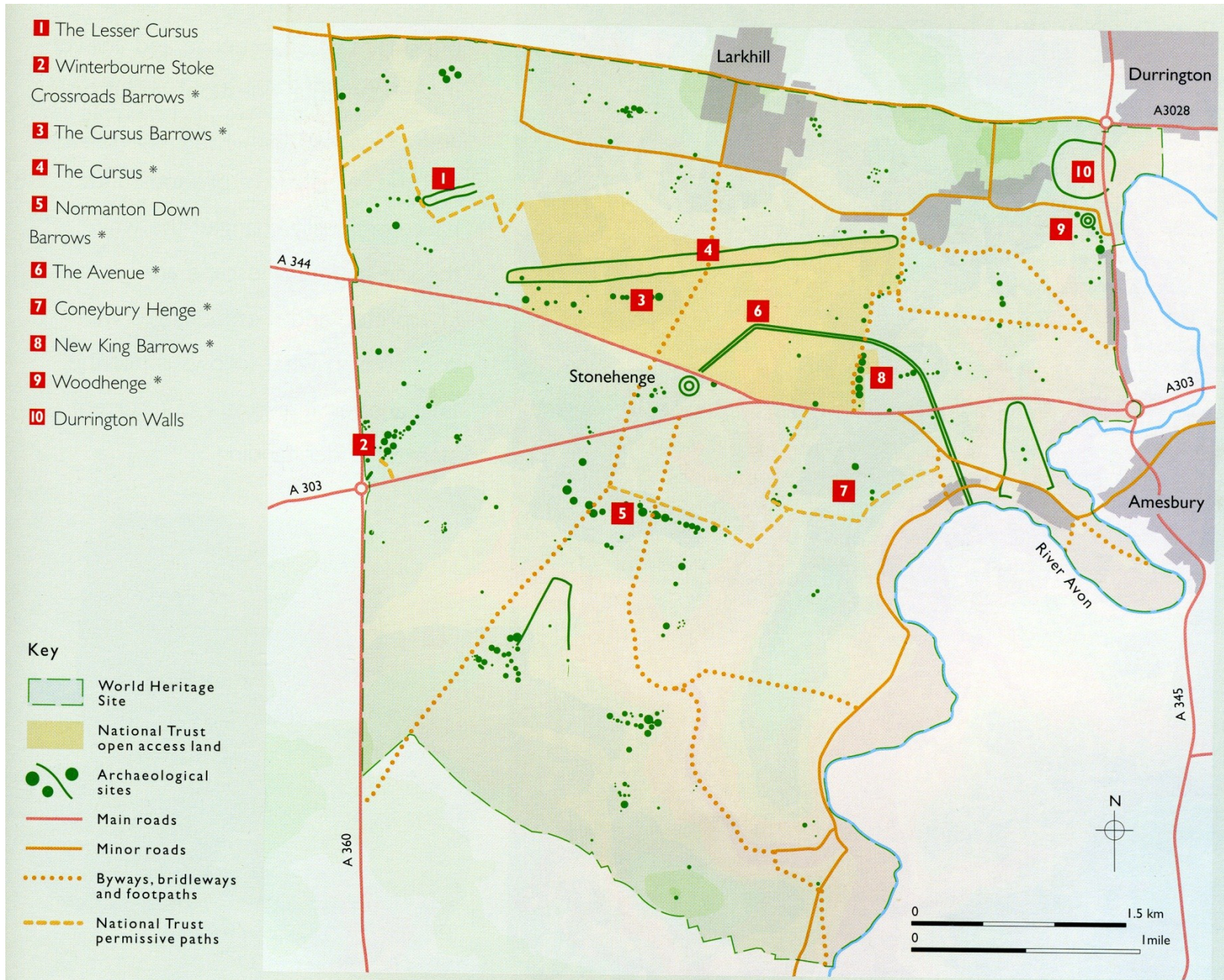

Figure 2. The outcrop at Craig Rhos-y-felin under excavation (viewed from the north-west): 1) the prone 4m-long monolith; 2) the threshold slab; 3) the artificial platform; 4) the recess left by the extracted monolith; 5) the oribostat beside the prone monolith; 6) the oribostat beside the recess of the removed monolith; 7) the Neolithic hearths; 8) the Neolithic occupation area; 9) the Early Mesolithic hearths; 10) the lower platform and revetment; 11) the location of the close match for Stonehenge 'rhyolite with fabric'. Photograph by Adam Stanford.

Figure 9. The 4m-long prone monolith (viewed from the south), showing one of two long pillars beneath the south-west end; along its south-east side a large flake has detached from the underside of the monolith; to the left is an archaeological trench dug through the artificial platform on which the monolith sits; photograph by Adam Stanford.

Krajina Stonehenge <http://youtu.be/pzYUx4l80m8>

Krajina Stonehenge

The Cursus

- Dlouhé ohrazení (příkop + val)
- 100 m x 2,7 km
- Stejně stáří jako nejstarší fáze Stonehenge
- Procesní cesta, oddělení dvou henge (?)
- Další „Lesser cursus“ v blízkosti

Mohyly

- Dlouhé (neolitické)
- Okrouhlé (2000 – 1600 BC)
- Několik typů
- Většina „zkoumána“ v 19. století

Krajina Stonehenge

Durrington Walls

- Cca 3 km od Stonehenge
- Postaven v době první kamenné fáze Stonehenge
- 470 m v průměru, příkop 6 m hluboký, 13 m široký, val vně
- Několik kruhů kůlových jamek
- Depozice zvířecích kostí a keramiky

Woodhenge

- Blízko Durrington Walls
- Val + vnitřní příkop (50 m průměr)
- 6 koncentrických kruhů kůlových jam
- Kruh kůlů/kruhová stavba?
- Lidská oběť (3-leté dítě) uvnitř
- 2300 BC

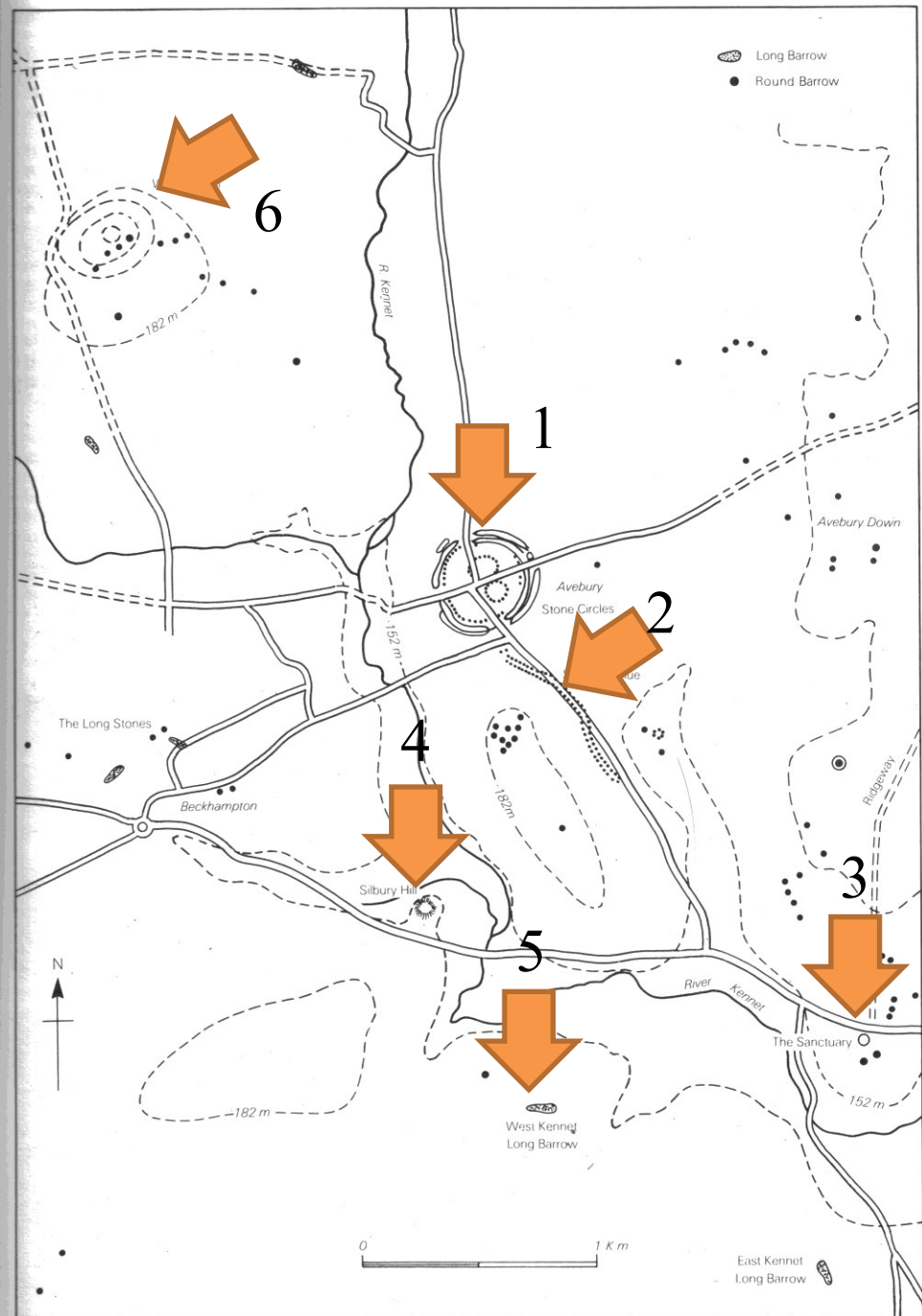
Stonehenge - shrnutí

- Stavba jasně orientovaná na pohyb Slunce – zejména zimní slunovrat
- orientace udržována a během všech přestaveb byla respektována
- Nadkomunitní význam – přesun jednoho z menších kamenů – cca 200 lidí
- Důležitost okolní krajiny a ostatních monumentálních staveb v okolí
- Kamenná stavba od začátku!
- Pohřebiště vysoce postavených lidí využívané min. 500 let (kremace, Amesbury Archer, Stonehenge Archer, Boscombe Bowmen)

Avebury - krajina

- Avebury stone circle (1)
- West Kennet Avenue (2)
- Sanctuary (3)
- Silbury Hill (4)
- West Kennet Long Barrow (5)
- Windmill Hill (6)

Avebury

- Mnohem větší než Stonehenge (11,5 ha; 427 m v průměru)
- Pouze velmi hrubě opracované kameny
- Příkop – 9 m hluboký, vnější val 5 m vysoký
- 4 vchody
- 3 kruhy kamenů

Avebury

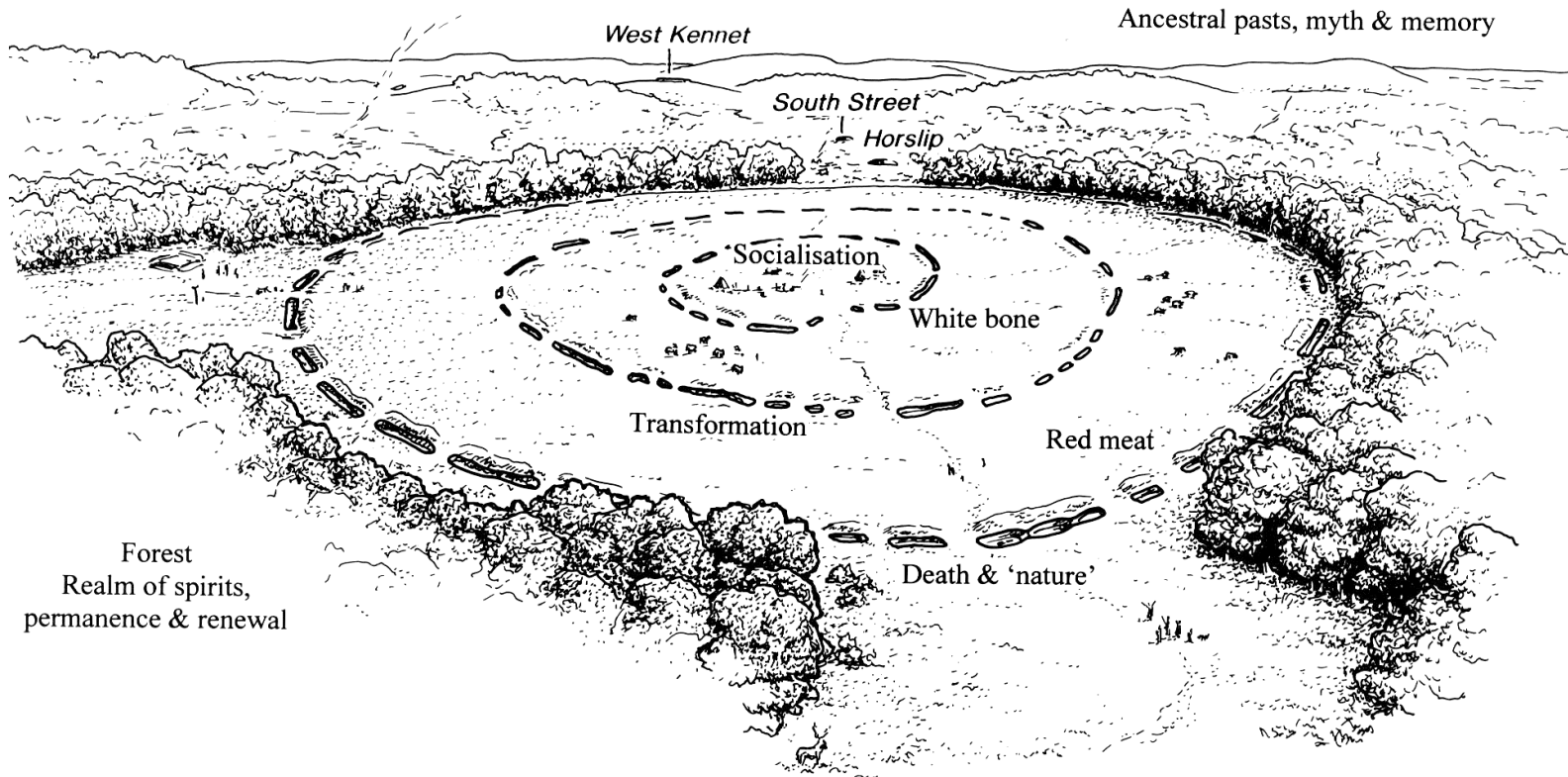

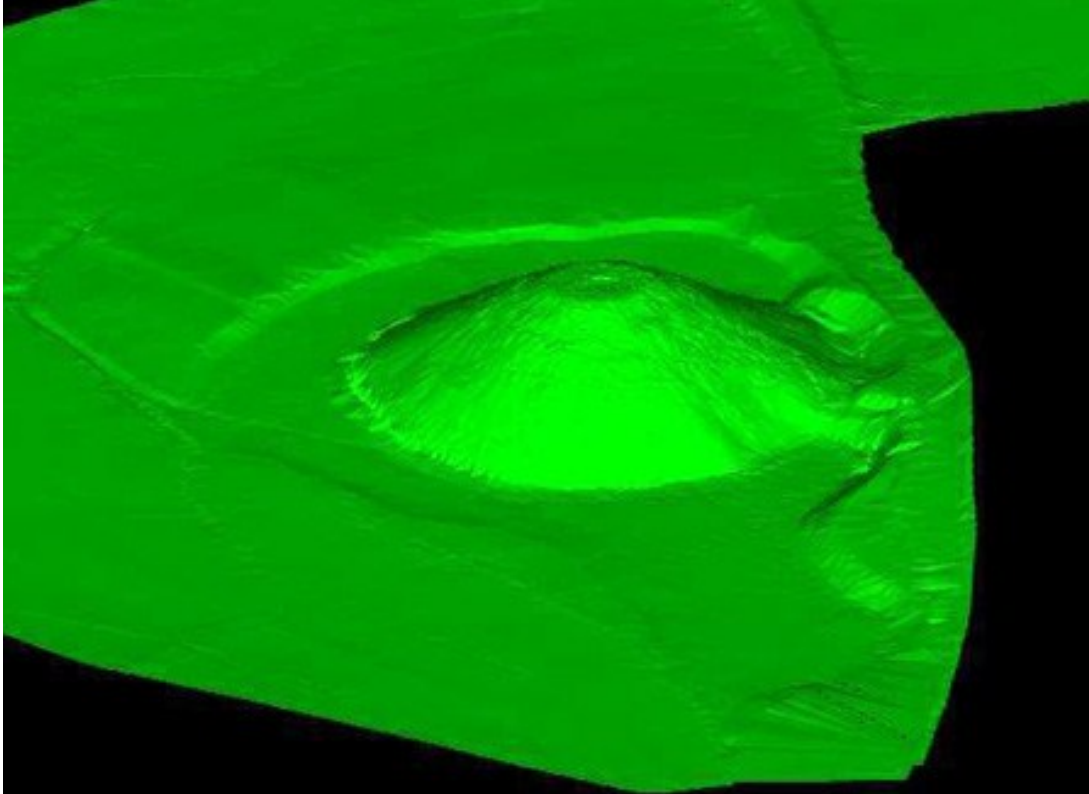
Avebury, England

Windmill Hill

- Cca 8,5 ha; 360 m v průměru
- Jasně nedefenzivní charakter – přerušované příkopy
- Depozice zvířecích i lidských kostí, ohniště

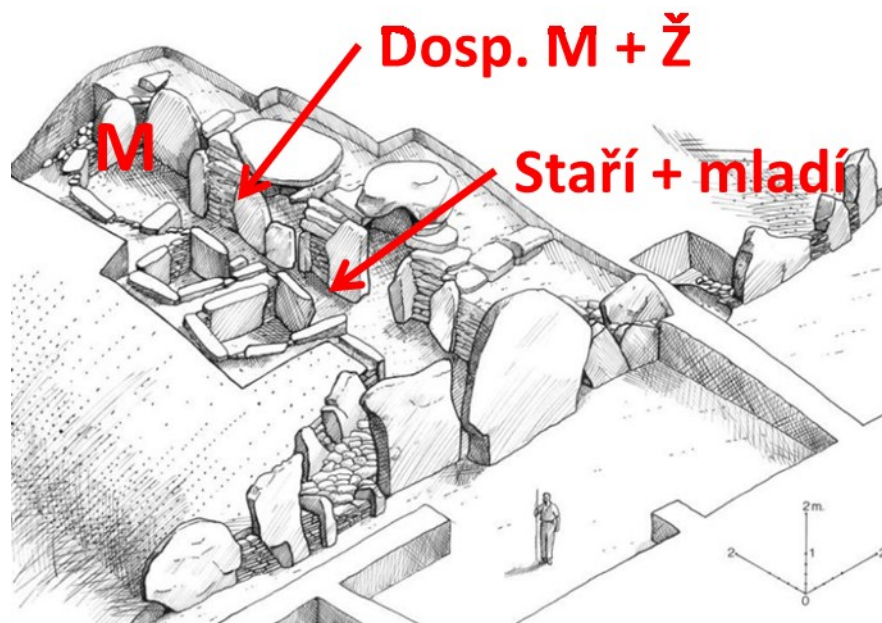

Silbury Hill

- Největší mohyla pravěké Evropy
- Plocha báze – 2,2 ha
- Výška 40 m
- 500 lidí – 10 let??
- 4 fáze stavby – 2400-2300 BC
- Zkoumán tunely již od 18. stol.
- Funkce zatím nejasná

West Kennet long barrow

- Délka přes 100 m
- Orientace V-Z
- Komorová hrobka s pěti komorami na V straně
- Kámen většinou lokální, ale i kusy ze zdrojů vzdálených 32 km
- 1956 – výzkum – 46 jedinců
- Konec 3. tis. – konec využívání – komora zaplněna a vchod uzavřen kamennými bloky

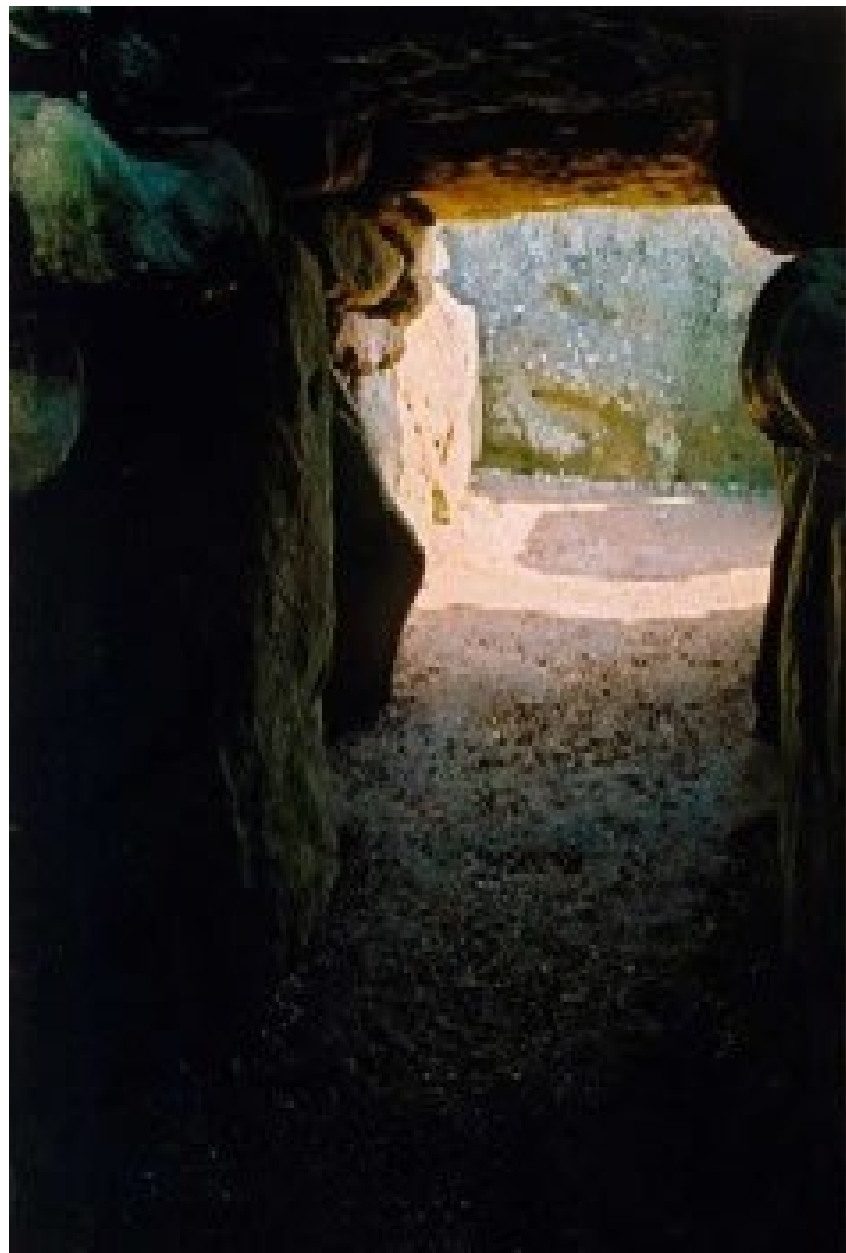
West Kennet long barrow

West Kennet – dlouhá mohyla

West Kennet – dlouhá mohyla

Neolit - periodizace

	keramika	BI, ŠI	stavby	pohřbívání
Starší neolit 4000-3000 BC	kulaté podstavy většinou nezdobená,	BI sekery, silicitové sekery, listovité hroty šípů	Cursus, causewayed enclosures	Dlouhé mohyly, komorové hrobky
Mladší neolit 3000-2500/2200 BC	Kulaté podstavy častěji zdobená (Peterborough), ploché podstavy (Grooved Ware)	Sekery, asymetrické a příčné hroty šípů, bulavy	Henge, kruhy, palisádová ohrazení, pozdní cursus,	Rané kruhové mohyly

	keramika	BI, ŠI	stavby	pohřbívání
Starší neolit 4000-34/3300 BC	Regionální styly ker. s kulatými podst.	Omezená cirkulace seker	Causewayed enclosures	První mohyly a komorové hrobky
Střední neolit 34/3300-30/2900 BC	Kulaté podstavy (Peterborough), Orkneje – Grooved Ware		Nejvíce causewayed enclosures	Komorové hrobky zejm. na S, první kruhové mohyly
Mladší neolit 30/2900-25/2200 BC	Konec Peterborough, rozvoj Grooved Ware + BB		Henge + kamenné a dřevěnné struktury uvnitř, některé cursus, kamenné řady, avenue	Individuální K a Ž hroby